

A történelem az új iskolában

Ma, amikor szinte fizikailag érezzük a világtörténelem szédületes tempójú száguldását: a történelmi elmélyedés szinte elsőrendű élet-szükségletünké vált. Magyarazatot keresünk a felettünk vágató eseményekhez, amelyek magunkkal sodornak és a magyarázásért a multhoz folyamodunk, lévén a történelem állítólag az élet tanítómestere. De ha az iskolából magunkkal hozott történet tudásunkhoz fordulunk, kielégítő magyarázatot nem sikerül találnunk. Az eddigi hivatalos történettudomány, amire az iskola történettanítása támaszkodott, a mult eseményeket olyan világításban igyekezett feltüntetni, amilyent az uralkodó osztályok érdeke megkívánt. A történettudomány éppen úgy, mint az iskolai történettanítás, egyszerűen a napi politika szolgálatába szegődött. És az uralkodó osztályok, — amióta a társadalom dolgozók és nem dolgozók csoportjára rétegződött, — a szellemi kultúra kincseiből mindig csak annyit és úgy engedtek át a dolgozó tömegeknek, amennyit és ahogyan az ő hatalmuk érdeke megengedett. A tudatlanabb, kevésbé gondolkodó munkástömeg kizsákmányolásának lehetősége t. i. mindig nagyobb, mint a képzett, öntudatos elemeké. Ez a szempont irányította a mindenkori államkormányokat népnevelési politikájukban. Hogy történelmi példákra hivatkozzam: a rabszolgát nem tanították egyébre, mint amire baromi munkájának végzéséhez okvetlenül szüksége volt. A jobbágnak se kellett ennél több némi katekizmuson és bizonyos misztikus vallásos erköstanításon kívül, hogy megnyugodva isten akaratában, huzza az ígát és adja meg az istennek, ami az istené s a császárnak, ami a császáré. Az írás-olvasás tudománvát először a reformáció engedte át a népnek, mert a katolikus és protestáns érdekcsoportosulások szellemi fegyverekkel is dolgoztak egymás ellen. A kapitalistának már szüksége van képzett

munkásra komplikált gépeknek kezeléséhez, amiért a kapitalista államok már mindenütt törvénybe iktatták a kötelező népoktatást. Azonban, ahol nem volt sok ipari munkásra szükség, pl. nálunk, ennek a törvénynek végrehajtására soha sem volt elég pénzük és erejük a mindenkori kormányoknak. Az analfabéta paraszt nagyon jól hurja a földet. Az iskolázott ipari munkás az uralkodó osztály szükségletévé vált ugyan, de az osztályállam megtalálta a módot és eszközt arra, hogy a jövő generációt könnyen kezelhető alattvalók tömegévé nevelje, amely kritika nélkül hajol meg a felülről jövő akarat előtt.

Az iskolának ezt a célt szolgáló eszközei közül a legényesebben beváltak közé tartozik a történelem-tanítás. Ennek keretében kapta a minden rendű és korn diák azokat a hangzatos jelszavakat, amelyek az egész emberiséget együvé fogó érzések helyett faji és nemzeti gyűlölködés alapját igyekeztek megvetni. A történettanítás a mult nagy horderejű eseményeit egyesek: királyok tetteiként mutatja be, térdig embervérben gázoló hadvezéreket az emberiség jöltevőinek jelmezébe öltöztet, a háborúnak nevezett tömeges embermészárlást nemcsak jogosnak, hanem a legnagyobb szerű emberi megnyilatkozásnak minősíti, aminek a révén a tömegek felfogásának megmételtyezésével nagyban hozzájárult annak az előkészítéséhez, hogy a szemünk láttára, az uralkodó társadalmi osztályok imperialisztikus céljaiért lefolyt világborzalom kitörését Európa szerencsétlen népei nem hogy megakadályozni tudhatták volna, hanem a legtermészetesebb dologként fogadták el a hivatalosan megrendelt lelkesedés külső formái között.

A történet-tanításnak szakítania kell ezzel a felfogással és a változott időknek megfelelően teljesen új alapokra kell helyezkednie. Az iskola történelme nem maradhat tovább is egyének kultusza, jelszavak hangoztatása, ideológiák hatástanának tulbecsülése, — hogy ezen a révén emberi ideálként a harc dicső-

séget és legfontosabb polgári erényként az egyesek tekintélyének kritika nélküli tiszteltét oltuk be az ifjuság fogékony lelkébe, — hanem a *tömegmozgalmak jelentőségét* kell felismertetnie a társadalom fejlődésmenetének bemutatásával. Ezért az elmúlt eseményeket *szociológiai és közgazdaságtani szempontok* megvilágításával kell bemutatnunk a *történelmi materializmus* felfogásának és módszereinek alkalmazásával. Ne tanítsunk kizárólag u. n. kulturhistóriát sem, hanem ismerjessük a társadalmi osztályok gazdasági helyzetéből folyó küzdelmek: az *osztályharcok* történetét, mert ezekben nemcsak a történelem szemléleti tényeinek magyarázatát nyújtjuk, hanem megértetjük egyszersmind a szellemi áramlatok kifejlődésének és elterjedésének lehetőségeit is, amik elsősorban a gazdasági viszonyokban lelők magyarázatukat. Így, a társadalom fejlődésmenetének keretein belül ismerkedik meg a jövő embere az emberiség kultúrafejlesztő fáradozásainak történetével. Így tanulja meg, hogyan fejlődött ki a homo primigenius játékos élelmszergysűjtéséből a viszonyok kényszerítő hatása alatt feltalált eszközök készítése révén a *tudatos termelő munka*, ami az emberi életlehetőség és haladás fundamentuma. A

jövő emberének ismernie kell a termelés, csere kifejlődésének történetét, az ember gondolat kifejezés eszközeinek, a nyelvnek, az írásnak, a művészi produkciónak kialakulását, hogy mindezek ismeretével a múlt eseményei és korának viszonyai között eligazodjék. Az eddigi iskola külön kiszakított *nemzeti történelme* sem maradhat meg az új iskolában, mert meghamisított világításban mutatja be a múltat, Magyarországot a kultúrvilág centrumának tüntetvén fel. A társadalom fejlődésének egyetemes törvényei Magyarországon éppen olyan szükségszerűséggel érvényesülnek a múlt és jelen tényeiben, mint másutt, — éppen úgy, mint ahogyan pl. a fizikai és kémiai tünemények sem ismernek politikai határokat a maguk törvényszerűségében. Az „Extra Hungariam non est vita” elméletre a jövő magyarjának már nem lesz szüksége. Az ilyenformán átalakított történettanítás igen értékes eszközzé válik az általános emberképzés szolgálatában, mert elvezeti a jövő emberét a társadalom fejlődésmenetének folyamatán az emberi kultúra kibontakozásának megértéséhez; átértékelve vele azt, hogy a jelen csupán egyik fázisa a történelmi eseménysorozatnak, amely a múltak következménye és egyben meghatározó oka az eljövendőknek, — és eljuttatja az emberiség sorsát eldöntő jelenségekkel szemben az önálló kritika magaslatára, ami nek a révén idővel cselekvő részesévé válhatik korai politikai életének.

Bresztovszky Vilma.